

Zpráva o misi v Baltistánu 2015

22.března 2016

Dina Štěrbová

Úvodem: proč je Pákistán tak nebezpečný?

Naši zprávu o činnosti za rok 2015 zahájíme tentokrát ve srovnání se zprávami z minulých let neobvykle a kdo nemá čas či zájem tento úvod číst, může jej klidně přeskočit. Již 10 let totiž provozujeme humanitární činnost v zemi, o které není žádným tajemstvím, že patří mezi nejnebezpečnější na světě, které ale jen málokdo rozumí. Teroristické násilí je tu takřka na denním pořádku v nejrůznějších podobách od polévání žen kyselinou sírovou, vražd z důvodu "cti", vražedných i sebevražedných atentátů, bombových útoků, vydírání a únosů až po lokální války. Dochází k němu jak na domácí půdě, tak v zemích s Pákistánem sousedících ale někdy i velmi vzdálených, kam je různým způsobem násilí "exportováno" dost často s přispěním osob s Pákistánskými kořeny či jinými vazbami na Pákistán. Je také známo, že násilí v této zemi prudce eskalovalo po roce 2001, kdy v Afghánistánu začaly boje mezi Talibanem a mezinárodní vojenskou pomocí v čele s USA, které se posléze přelily i do sousedního Pákistánu. Méně jsou však ve veřejnosti známy důvody těchto skutečností, jejichž kořeny tkví často ve velmi dávné, ale i nedávné minulosti. Těch důvodů je mnoho a jsou často velmi nepřehledné, rozumět všem prakticky ani není možné. Právě proto bychom ale rádi některé z nich, hlavně těch, které pro nás hrají podstatnou roli, na tomto místě osvětlili, aby naši podporovatelé a dárci získali lepší představu o místě, kde se za jejich darované peníze snažíme pomáhat těm nejchudším z chudých a bezmocných.

Násilí v Pákistánu bylo přítomno již od jeho samotného vzniku. Nový stát je dostal do vínku současně s vyhlášením nezávislosti dne 15.8.1947, kdy se původní Britská kolonie rozpadla na Indii a nově vzniklý Pákistán. Historie obou nových svobodných států začala tragickým mnoha milionovým exodem, který se totálně vymkl veškeré kontrole a regulaci. Tyto nahradila živelná a bezuzdná agrese na obou stranách, v důsledku čeho zahynuly miliony lidí, jak muslimů, kteří utíkali do Pákistánu tak hinduistů, kteří naopak směřovali do Indie. A násilí zde žilo i nadále svým vlastním životem, co přetrvává do dnešních dnů.

Mezi mnoha jinými se od začátku v roce 1947 rýsují jeho dvě hlavní příčiny -obě jsou, jak už to bývá, v podstatě dědictvím chybné britské koloniální politiky za dobu jejího panství v Indii.(1773-1947). Je strašné, že důsledky těchto dvou příčin přetrvávají do dnešních dob a ani dnes nelze předpovědět, jestli se povede je překonat a jestli vůbec někdy jejich zhoubné důsledky skončí. Právě tyto dvě příčiny vysvětlují a umožňují pochopení kořenů hlavních vnitropolitických problémů a s tím spojených současných bezpečnostních rizik této těžce zkoušené země.

První hlavní příčinou je skutečnost, že Pákistánská vláda v podstatě od prvopočátku, tj od roku 1947 nebyla schopna efektivně ovládat svoji provincii

hraničící s Afganistánem, to jest NWFP (North West Frontier Province), co je vlastně celé podhůří velehorského řetězu Hindukuš, na jihu přecházející do Balučistánu, na východě pak v obrovský horský řetěz Karakorumu (Západního Himáláje). Tato území totiž neovládali přímo ani sami Britové, kteří byli odkázaní na klanové vůdce jakožto prostředníky moci a nový stát tuto situaci jednoduše zdědil. Tato provincie sestává z množství malých či větších kmenových území (tribal area), kde vláda Pákistánu ovládala donedávna pouze hlavní komunikace a do vnitřních záležitostí místního, v podstatě feudálního náčelníka neměla co mluvit. Nemohla proto ovlivnit tamější nelegální výrobu a prodej zbraní, ani výrobu a obchod s nejtvrďšími drogami, ani korupci a zneužívání toku peněz s tím spojených. Jakoukoliv zbraň Vám tam vyrobili podle dodaného vzorku na zakázku do dvou dnů a heroin byl stejně dostupný v libovolném množství. Bylo nabíledni, že právě sem bude infiltrovat i Taliban z Afghanišánu, když to bude z nejrůznějších důvodů potřebovat. To se také stalo: začátkem třetího milénia došlo k masivnímu obsazení některých částí této provincie Talibanem, jako je údolí DIR pod horou Tirich Mir či známé "zelené" údolí Swatu spadající ze Shandur Passu (toto sedlo zeměpisně odděluje Hindukuš od Karakorumu). Stalo se tak i proto, že k Talibanu, který vznikl na území Pákistánu z řad mladých afghánských utečenců a sirotků z doby ruské invaze, se přidalo množství s ním sympatizujících obyvatel Severozápadní provincie hlavně z kmene Paštu, důvody čeho lze rovněž spatřovat v osudné chybě Britů, které se dopustili ještě v 19. století. (Jedná se o vytvoření umělé a nesmyslné tzv. Durandovy linie, která kontroverzně do dnešních dnů definuje hranice Afghanišánu, které jsou tudíž výsledkem pouhého vymezení sfér zájmu Britů na straně jedné a carského Ruska na straně druhé bez ohledu na potřeby tamějších etnik a národů. Stalo se tak, že Paštůni, početné etnikum, vlastně národ, byl touto hranicí rozdělený mezi dvě země, dnešní Pákistán a Afghanišán, co logicky "zadělalo" a postupně rozdmýchalo úporný Paštůnský separatizmus. Tento se stále velmi negativně promítá do vnitřní politiky jak Pákistánu tak Afghanišánu.) Teprve rozsáhlé zabírání Pákistánského území Talibanem v této příhraniční horské provincii konečně vyburcovala Pákistánskou vládu a armádu k vojenským akcím, které nakonec přece jen expanzi Talibanu omezily a uvedené dvě lokality (Swat a Dir) od něj osvobodily, samozřejmě za přispění velké finanční i materiální zahraniční pomoci - převážně z USA. Vedle těchto nesporných úspěchů, ke kterým je třeba počítat i mediálně známou úspěšnou akci amerických vojáků za účelem likvidace Bin Ladina v Abbotabadu (jen cca 100km od hlavního města Islamabadu), v této provincii stále přetrvávaly a přetrvávají teroristické útoky a sebevražedné atentáty, tyto se ale šíří i do dalších s ní sousedících oblastí, kupříkladu na severu v oblasti Gilgitu v dnešní provincii GB (Gilgit-Baltistán- předtím Severní území). Zde se hlavně jedná o sektářské násilí, když mnohem početnější Sunnitě (kterých je v Pákistánu až 90%) v současné době deklarují vyhlazení mnohem menší komunity sekty Shia. Oblast, ve které působíme, to

jest Baltistán na horním toku Indu a v přilehlých údolích Karakorumu, je prakticky celý obývaný vyznavači Shia.

Druhou hlavní příčinou zmíněných bezpečnostních rizik je, že již od roku 1949 region Baltistánu trvale ovlivňuje jiná neblahá "linie", tzv. linie příměří či kontroly, která rozděluje původně indické knížectví Kašmír, jehož západní část je pod správou Pákistánu, zatímco východní část Indové považují za svoje území. Tato absurdita vyplynula z další chyby, které se Britové dopustili v souvislosti s vyhlášením nezávislosti Indie, když při již zmíněném rozdělení na Pákistán a Indii nedokázala zajistit, aby se Kašmír jako celek stal součástí jen jediného z nově vzniklých států. Muslimské partyzánské bojůvky toho využily a začaly obsazovat Kašmír, jehož domorodý maharádža váhal, do které z nových svazových států přistoupí. Toto zastavily velmi neefektivně a s velkým zpožděním až aktivity OSN výsledkem, kterých nakonec byla ona provizorní hranice, vlastně čára ohraničující území Kašmíru zabraného po vyhlášení nezávislosti muslimskými partyzány z Pákistánského území. Tím vznikla jedna z nejneuralgičtějších linií současného světa, zdroj trvalého napětí a nebezpečí možného až světového konfliktu, která zde beze změny přetrvává do dnešních dnů pod patronátem modrých přileb. Za uplynulých 68 let zde došlo k početným tzv. Indo-Pákistánským válkám a zmíněná linie příměří, je trvale z obou stran obsazena masivními armádami (na jedné straně Pákistánskou, na druhé straně indickou), co obě země nesmyslně ekonomicky zatěžuje a sráží k zemi. Obzvláště absurdní skutečností je, že část ovládaná a spravovaná Pákistánem není oficiální součástí tohoto státu a obyvatelé této provincie tudíž nejsou plnoprávními občany Pákistánu a nevolí centrální, ale jen lokální orgány. Z toho

plynoucí důsledky jsou samozřejmě pro obyvatele této části rozděleného Kašmíru, tedy i pro příslušníky početných horských kmenů včetně Baltijců, trvale destruktivní.

Linie kontroly mezi Indií a Pákistánem (přerušovaná čára). Nejprve stanovena po válce v roce 1948 jako linie příměří. Po válce v roce 1971 přejmenována na Line of control (zdroj: <http://en.wikipedia.org>).

Závěr: Takže lze říct, že Pákistán musí trvale již 68 let absorbovat důsledky dvou zásadních vleklých konfliktů, (pokud pomineme vše ostatní) které oba blokují jeho armádu, snižují hospodářský výsledek a znemožňují skutečný pokrok velké části této lidnaté rozvojové země. To je také důvodem, že armáda je v Pákistánu státem ve státě a její příslušníci tvoří nejprivilegovanější vrstvu v této zemi. Je nasnadě, že vojákům tato situace vyhovuje a jen neradi by přijali skutečný mír, ve kterém by jejich důležitost úměrně klesla. Oba výše zmíněné

trvalé konflikty způsobují sekundárně početné odvozené menší ve všech částech země, které vznikají jako důsledek bojů a šarvátek mezi sympatizanty zneprátených skupin. To lze směle přirovnat metastázím primárního zhoubného bujení. Za posledních deset let lze pozorovat i propojování obou těchto problémů a jejich z toho plynoucí zhoubnou interakci. Vlastně se jedná o dvě tragické neuralgické linie, z nichž jedna je provizorní hranice mezi Indií a Pákistánem a tou druhou je hřeben Hindukuše, oddělující Afghánistán od Severozápadní hraniční provincie NWFP. Pákistán je hlavně kvůli těmto dvou liniím těžce zkoušenou zemí a mnoho jeho obyvatel trpí velkou bídou i zaostalostí, které nakonec stejně neodvratně vyústí do občanské války, jak někteří politologové předpovídají. Je logické, že uvedené problémy se násobí v nejvyšších horách s nejtvrďšími životními podmínkami danými extrémními podmínkami vysokohorské přírody, kde mnohé vesnice žijí na samotné hraně přežití ve středověkých, někdy až paleolitických životních podmínkách. Na vzdělání, sociální služby, penze a zdravotní služby chybí peníze a tyto prakticky proto neexistují.

Jak jsme se zde octli my.

Výše popsaná situace nás v roce 2007 a následujících vedla k tomu, že jsme "neopustili" nemocnici, kterou jsme rok předtím dovezli do Pákistánu i a v roce 2007 postavili ve vesnici Arandu z pověření jedné české neziskovky, která to sama, zjednodušeně řečeno, neuměla a která v době po tragickém zemětřesení v Pákistánu v roce 2005 získala obrovské prostředky od soucitných českých dárců pro Pákistánské potřebné. Svoji roli ale tato neziskovka (mimochodem jako mnoho jiných, které v tamějším regionu působí) považovala zcela nesmyslně předáním nemocnice do rukou vesničanů za ukončenou. Nebyla to naše povinnost, ale vědomí totálního zmaru snažení českých dárců nás vlastně morálně donutilo k tomu, že jsme se rozhodli nadále nemocnici provozovat a zdokonalovat jí poskytované služby.

V průběhu uplynulých let jsme postupně pochopili, že ani to nestačí a dle našich možností se snažíme pomoci i v dalších životně důležitých věcech, jako je zavlažování, stavba vodovodů, opravy nebezpečných cest a mostů a také v zpřístupnění vzdělání alespoň části nadaných dětí jakožto jediné možnosti příští samostatné udržitelnosti dosažené úrovně projektu. Jsme malý, v podstatě směšně miniaturní spolek a naše činnost je proto zacílená jen na jednu vesnici s přilehlým okolím. Je to vlastně takový sociálně humanitární pokus, kdy se v praxi pokoušíme do středověkého způsobu života implantovat nejdůležitější chybějící prvky moderní civilizace. Zdá se, že naše teď již desetiletá zkušenost by mohla sloužit jako recept, kterak pozvednout každý podobný malý a zaostalý vysokohorský region na modernější úroveň alespoň v těch nejzákladnějších službách: ve zdravotnictví, ve vzdělání a v částečném ulehčení nelidské dřiny

například darováním traktoru či mlátičky a pluhu, či budováním vodovodů a zavlažování. Víme, že je to kapka v moři, nicméně, i moře se skládá z kapek.

Když máte jen takovou malou organizaci, také si automaticky a lépe hlídáte použití každé darované koruny, na rozdíl od těch mamutích, které jsou nuceny pracovat přes prostředníky, čímž se v jednom z nejvíce korupčních prostředí světa téměř všechno na cestě ke skutečným potřebným někde poztrácí. Je totiž nechvalně známou skutečností, ne-li zákonitostí, že na bídě lze neuvěřitelně bohatnout a k tomu připravených parazitů, jednotlivců i organizací, jednoduše darebáků všeho druhu je nachystaných všude dost a dost. Za deset let našeho působení v Baltistánu jsme v tomto směru rozhodně značnou část naší původní naivity již ztratili. Co ztratit ale nechceme, je vůle v projektu navzdory mnoha potížím pokračovat.

Jak jsme již několikrát v našich zprávách a reportážích informovali, v roce 2012-2013 jsme se rozhodli vybudovat malý internát pro příští studenty středních škol z našeho údolí ve správním centru Skardu. Je to totiž jediná cesta, jak alespoň malé skupině mladých horalů vzdělání umožnit a spoléhat na to, že toto se pak bude šířit v dalších generacích, ne-li exponenciálně, tak alespoň lineárně. Protože právě poskytnutí přístupu ke vzdělání, na rozdíl od jiné pomoci v sobě tento potenciál má a je zajímavé, jak čím dál více domorodců, často negramotných a nevzdělaných tento axiom pochopilo. Nezřídka jsme svědky toho, že rodiče jsou ochotni obětovat maximum, aby jejich dítě, na rozdíl od nich, vzdělání získalo. Někdy jsou jejich očekávání až nereálně optimistická, když si myslí, že vzdělání jejich dětem automaticky zajistí blahobyt. Jiným problémem zůstává, že tento postoj zaujímají rodiče většinou jen ke svým synům, ale i zde lze občas výjimka potvrzuje pravidlo.

Tak jsme tedy v roce 2013 zakoupili pro naši neziskovku ve Skardu pozemek, tento posléze převedli na Pákistánský subjekt, protože cizinci zde nesmějí vlastnit půdu a od té doby se zde pracuje na stavbě internátu. Stalo se tak bohužel v roce, kdy Taliban zavraždil v letní horolezecké sezóně 11 členů mezinárodní expedice v jejím základním táboře pod Nanga Parbatem a proto jsme s Víťou do Pákistánu nemohli odjet, ačkoliv jsme již měli zabukované letenky. Koupě pozemku se ale v zastoupení přesto podařila a od té doby stavbu internátu (hostelu) vede náš letitý pomocník Husain, jakožto předseda Pákistánské neziskovky HEDS, kterou de facto k tomuto účelu založil. Prozatím jsme vše platili z financí naší organizace Czech Hospital, bez pomoci Českého státu, co se snad právě teď, když tyto řádky píšete, změnilo. Konečně, protože pro nás je tento úkol vedle paralelního udržení provozu nemocnice v

Arandu skutečně úkolem na hraně našich možností, a to jak finančních tak i organizačních. Pravdou je spíše, že je za jejich hranou. Kdo to nezažil, neví, jak těžké je na dálku uhlídat, i když svým partnerům věříte, aby žádná koruna v Baltistánu nepřišla nazmar. Je to složité, protože Husain sám je také negramotný, chybí mu schopnost dobře kalkulovat a počítat a není proto těžké jej oklamat, když někdo bude chtít.

PRUBĚH MISE 2015

V minulém roce jsme se proto rozhodli i navzdory nepříznivým bezpečnostním zprávám, z nichž nejhorší byla zpráva o zastřelení asi 250 žáků vojenské školy v Pešaváru Talibanem (a mnoha dalším), že prostě do Baltistánu musíme jet, ať chceme, nebo nechceme. Odletěli jsme s Vit'ou začátkem září minulého roku 2015 z Vídně letounem společnosti Turkish Airlines, přes Istanbul do Islamabadu, jako již několikrát předtím. Musím přiznat, že jsme byli s Vit'ou při odletu i v průběhu letu oba dost stísněni, ač jsme si to hlasitě nepřiznávali. A Vit'ova žena Viki, i když nás většinou doprovázela k našim odletům, tentokrát tak neučinila, asi z obavy ze srdcervoucího loučení. Otakar se choval naštěstí jako obvykle a vše maskoval svým sarkastickým humorem. Jak známo, nervozita plodí chyby a tak jen díky svému anděli strážnému jsem včas zjistila, že Otakar právě ve svém autě odváží domů i můj pas!! Naštěstí ještě nebyl od letiště daleko a vzniklou situaci jsme byli schopni zachránit. Tento adrenalinový zážitek nás probral z jakési divné kombinace našich mlhavých obav a nepřiznané lítosti, že se z bezpečí domova vrháme do neznámé situace, kterou známe vlastně jen z médií a kterou naši blízcí vidí dost černě. Nastartoval v nás totiž konečně onen stav pohotové bdělosti, který při cestách do Pákistánu vždy byl a je nezbytnou podmínkou pro vyvarování se osudným chybám.

Do Islamabadu jsme doletěli dalšího dne nad ránem a již při vystupování po schůdcích nás ovanul onen nepopsatelný, nám tak dobře známý vlahý vzduch, který je pro nás po tolika letech návštěv již téměř vůní domova. Kotlina pod Himálájem se pomalu probouzí do nádherných odstínů palety toskánských renesančních mistrů. Před halou opět ten relativní klid, který se s ustupující nocí změní v halasný mumraj přeplněného letiště. Stačí ale z haly vystrčit jen nos a je jasné, že v bezpečné zemi rozhodně nejsme. Celý areál je obehnan dvojitém žiletkovým plotem, betonovými i kovovými zátarasy, v pravidelných intervalech hrozivou pomalostí projede před vstupem do odletové haly velký vojenský obrněnec v maskovacích barvách z jehož korby mezi několika vojáky v neprůstřelných vestách ční k

Pohled ze zahrady hotelu Concordia na řeku Indus

nebi kulomet. Za rohem a je pak zaparkovaný další a na příjezdu k parkovišti ještě další. Radši ani nechceme vědět kolik jich tady kolem je doopravdy. Jen neradi bychom v Islamabadu strávili další den a noc a pro jednu máme zase štěstí: je již po sezóně a proto na ranní let do Skardu jsou ještě volná místa. Počasí je krásné a tak v poledne vystupujeme do jiskřivě mrazivého pouštního vzduchu mezi bílými horami. Po kolikáté již? Z koutků očí stíráme slzy. Nezapřeš to- jsme opravdu "half Pákistani", jak nám zde někteří říkají.

Jako obvykle se ubytujeme v tuto dobu v prakticky prázdném horolezeckém hotelu Concordia nad velebným Indem, kterého vody teď zase pomalu klesají. A vítá nás jako pokaždé zdejší šéf - notorický alkoholik Sher Ali s velkým červeným nosem, který si navzdory muslimské prohibici dovede každý den sehnat svoji míru. Sher Ali nás ale má rád a netají se tím-svoji přízeň ihned promítne do výhodné slevy a bude tolerovat i to, že si v hotelu budeme platit jen snídaně-jako obvykle. V jeho očích jsme nepochopitelní a nepolepšitelní blázni, kteří zde chtějí napravit svět, který se stejně napravit nedá. Vysvětlujeme, že peněz moc nemáme a ty co máme, potřebujeme na léky pro nemocnici a také na ten "hostel" pro děti z hor, který stavíme v nedaleké čtvrti Hargisa, po cestě směrem na letiště. Aby děti z Arandu mohli chodit na střední školu. Sher Ali to, samozřejmě, dobře ví, tak, jak to zde vědí všichni, díky bazarovým tam-tamům. Díky nim se již pomalu trousí za námi do hotelu.

Arand'ané, kteří o našem plánovaném příchodu vědí od šéfa stavby Husajna a zdravotníka České nemocnice Najafa, který nás již nejméně měsíc ve svých sms-kách a mailech upozorňuje, že zásoba léků zakoupená přibližně před rokem končí. A kterého stejnou cestou informujeme, že nemusí mít strach, léky budou a my také. Najaf je kromě Achtara, 14 letého Husajnova synka, jediný, kdo je schopen nám zaslat mailovou zprávu či sms-ku s nenulovou informační hodnotou, díky čemu jsme v podstatě stále v obrazu, co se nemocnice v Arandu a stavby ve Skardu týče. Achtar také fotí na mobil a protože je teď žákem na jedné střední zdejší školy, poskytuje nám i pravidelné "obrazové" zpravodajství o postupu stavby "hostelu". Kromě těchto dvou máme ještě Asghara Porika, majitele baltijské cestovky Jasmine Tours, který spravuje naše peníze na stavbu, které jsou deponovány na jeho účtu a který také vede Husajnovi účetnictví. Ještěže ho máme!!!! I když, bohužel stavebnictví nerozumí a nemá nejmenší touhu kontrolovat správnost Husajnových investic. Na stavbě jsme se již stavili hned cestou z letiště a tak jsme ji konečně spatřili na vlastní oči. Je to solidní stavba s hlubokými železobetonovými základy pro případ zemětřesení,

Stavba je na písku a musí mít hluboké základy

kteřá se v této části světa vyskytují velmi často. Nutno vzít v úvahu i to, že podkladem stavby je pouštní písek, takže stavbu je třeba kotvit velmi hluboko. To se týká i zděné ohrady kolem pozemku, který také musí být natolik silný, aby zabránil opětovnému zavátí celého díla pískem. Naštěstí někdo koupil svažité pozemek nad námi a základy jím zamýšlené stavby rovněž zabrání sesouvání písku na naše dílo. Tak to zde chodí, nakonec se stavby na sebe skládají na k tomu přizpůsobených terasách, opírajíce se jedna o druhou jako plástve včel. Naše stavba se staví dle našeho plánu, který ale podle zdejších regulí musí být uveden do místně uznávané formy "projektu". Samozřejmě za příslušný poplatek, který již trůní na čestném místě Porikova účetnictví. Místní stavebnictví již opustilo éru hliněných tvárnic, které se obvykle při zemětřesení sesypaly a ve Skardu se většinou staví železobetonové konstrukce a použitím místního materiálu, písku, který je zadarmo a kamene, který se musí nalámat a opracovat. Podstatnou součástí každé solidnější stavby je obrovské množství cementu, který se z Punjabu vozí po KKH nákladními auty. Tento se jednak používá k výrobě betonových cihel (tvárnic), jednak jako pojiva a zpevnění

základů. Zvláštním místním úkazem jsou železné pruty různých průměrů, pomocí kterých je možné jednoduchým způsobem tvořit sloupky, ze kterých se vlastně vytvoří železobetonový skelet budovy. Inspekci po cestě z letiště jsme si tedy ověřili, že přízemí našeho hostelu, které sestává ze dvou paralelních "domečků", které budou od sebe odděleny chodbou a z nichž každý

obsahuje 5 místností, je již hotovo. Částečně jsou osazeny i rámy oken a dveří a vytvořena betonová podlaha. Co cementu se tu ale spotřebovalo!!! V podstatě je to bunkr s okenními a dveřními otvory a aby jednou děti nezmrzly, bude to třeba dobře podlahu odizolovat speciálními pěnovými rohožkami a koberci. Víme dobře, že stavba mohla pokračovat rychleji, kdybychom byli měli více peněz a kdybychom si ji řídili sami, jako všechny ty předešlé v Arandu. Vloni jsme nepřijeli, protože jsme radši peníze, které bychom utratili za letenky a živobytí, věnovali na provoz nemocnice, která je stále prioritou našeho zdejšího působení. Na Pákistán je ale tempo naší stavby stále ještě ucházející a když budou peníze, mohli bychom při troše štěstí přízemí v příštím roce zastřešit. Bude to dle místních zvyklostí opět železobetonová plochá střecha na železném věncem svázaných vertikálních stěn budovy, která by umožnila hostel zprovoznit a zároveň by umožňovala v budoucnu případně za provozu postavit další patro. Takto se to zde dělá, prakticky z každé ploché střechy obydlého domu zde trčí sloupky z pospojovaných železných prutů, které umožní kdykoliv ve stavbě

pokračovat. Je to ošklivé a provizorní, ale s estetikou a kolaudací vůbec si zde problémy nedělají. Holt, jiný kraj, jiný mrav, inšallah.

Částečně uklidnění pokrokem stavby začínáme čelit jinému, asi vážnějšímu problému, který se v následujících dnech pomalu vynořuje. Jedna věc je totiž stavba, druhá její využití a správa, až bude hotová, dá-li pánbůh. Celá myšlenka vznikla primárně jako snaha pomoci dětem z Arandu a doliny Basha, která je mnohem méně frekventovaná než např. doliny Braldo, kde vede frekventovaná stezka na ledovec Baltoro se 4 osmitisícovkami včetně slavné K2. Celková civilizační úroveň je pod Baltorem mnohem lepší díky častějšímu zájmu sponzorů všeho druhu. Je tam mnohem více škol a také ve Skardu několik internátů rezervovaných pro děti z této oblasti a děti z jiných dolin prakticky odmítajících. Pro Evropana nepochopitelné, nicméně logicky vyplývající z celkového sociálního systému, který nemá prakticky žádnou oporu ve státních institucích a proto spočívá jen na soudržnosti rodiny a klanu. Výsledkem je dost antagonistický vztah mezi rodinami, vesnicemi i dolinami. Demokratické principy a mechanismy jsou sice proklamované, nicméně největší autoritu mají zpravidla tzv. "nambardarové", starodávné to funkce odvozené ještě z dob feudálně spravovaného Kašmíru z dob britské nadvlády. Moc těchto sice dnes již neoficiálních vůdců, obvykle dědiců bývalé šlechty s tradičně vysokou autoritou se různými klikatými a nepřehlednými způsoby kombinuje s "demokraticky" volenými členy místních samospráv a samozřejmě s duchovní autoritou místních mullahů. Samozřejmě, že boj mezi těmito entitami, korupce a občasná silová řešení nejsou nijak výjimečné a každý, kdo zde chce něco vybudovat či docílit, musí s těmito okolnostmi počítat a obratně mezi nimi manévrovat, aby nebyl smeten, nás nevyjímaje. Jednoduše řečeno, úroveň zdejší demokracie je přímým důsledkem obrazem úrovně společnosti, kde je feudální způsob života zakotvený stále ještě hluboce.

Když jsme v roce 2013 koupili pozemek pro "hostel", jediná Pákistánská nezisková humanitární organizace, která jej mohla vlastnit byl HEDS (Health and Education Development Society), jejímž zakladatelem a "prezidentem" je náš spolupracovník Hussajn. Cizinci, včetně neziskových organizací totiž v Pákistánu nesmí vlastnit půdu. Hussajn s námi spolupracuje od roku 2004, věříme mu a proto jsme pozemek převedli do vlastnictví HEDS. Jenže to má, bohužel jednu vadu krásy: Hussajn totiž není obyvatel Arandu, dokonce ani údolí Basha, nýbrž se narodil a žije v Askoli, co je nejvýše položená vesnice v údolí Braldu, 2 dny pochodu vzdálená od čela ledovce Baltoro. Ač jsme se o to velice snažili, nepodařilo se nám docílit hned v době, kdy tam Hussajn začal

Hotelový pokoj a nekonečné diskuze

stavět, aby lidé z Arandu poskytli svoji "pracovní sílu" na stavbu hostelu, jak bylo logické očekávat, protože tento je určený v budoucnu převážně pro jejich děti. Nic se nedělo do chvíle, kdy stavba dosáhla současné úrovně a její dokončení námi 100%ně financované je konečně na dohled. A v této chvíli jsme také do Skardu přijeli i my. Náš hotelový pokoj se na 14 perných dní změnil v místnost, kde se mezi sebou do krve a nekonečně hádali zástupci obou vesnic, Arandu a Askoli. Ještě štěstí, že nám Sher Ali toleroval jejich nepříliš čisté oblečení dokonce i s blechami a další nedostatky v dodržování etikety a nechal je do slavného horolezeckého hotelu celkem bez omezení vstupovat. Mezi zástupci obou vesnic nešlo o nic jiného, než kdo bude v budoucnu rozhodovat, které děti a podle jakých rozhodovacích pravidel budou v hostelu bydlet. Řeknete si, jak je to možné, když to všechno financujeme my. Ale je to tak, protože Pákistánská pravidla, jak již řečeno, nám neumožňují vlastnit půdu pod budovou a nám nezbylo, než ty příšerné hádky přecházející občas do rvačky poslouchat, a snažit se docílit nějaké rozumné dohody. Celý ten "absurdistán" podstupujeme jen proto, že prostě jiná možnost, jak vůbec nějaké děti z Arandu dostat v budoucnu do školy, neexistuje. Faktem je, že ač jsme v podobných situacích v minulosti obstáli, nikdy se nejednalo o společný projekt dvou tak rozdílných a od sebe vzdálených vesnic, co v daných podmínkách je velká překážka. V zoufalství jsme prohlásili, že pokud se všichni neumoudří a nepřestanou vyhlašovat svoje nesmyslná ultimáta, vůbec letos do Arandu ani nepojedeme. Drzost Arand'ánů byla neskutečná- nevadilo jim, že hostel staví někdo jiný a oni doslova ještě "nepohli prstem", nejraději by tam žádné děti mimo Arandu vůbec nepustili. Dokonce jednu chvíli začali požadovat, abychom pozemek převedli na ně, aniž by mohli poskytnout jakoukoliv právní subjektivitu například v podobě neziskové organizace, kterou měli, pochopitelně, dávno vytvořit. Situaci vyhrotili tak, že když to tedy nebude patřit jim, nechtějí nic, protože Husajn je z jiného údolí a oni mu nevěří. My jsme ale nepovolili a nakonec uhádanci přece jen seznali, že se budou muset s námi i s HEDS rozumně dohodnout. Už jsme z toho byli celí vyčerpaní a smutní, ale nakonec oba tábory souhlasili, že o správě hostelu v budoucnu včetně schvalování ubytovaných dětí bude rozhodovat commitee -výbor který jmenujeme my (Czech hospital -ted' již ne občanské sdružení ale spolek) jakožto dárci pozemku i doposud všech prostředků poskytnutých na stavbu. Předsedou je zvolen Husajn, který má odpovědnost za dokončení díla, ale z této funkce může být kdykoliv námi odvolán. Výběr ubytovaných dětí bude respektovat skutečnost, že zařízení je zamýšleno především pro děti z Arandu a proto na 7 dětí odsud budou připadat 3 z Braldu. Konečně jsme tedy text námi ustanoveného komitétu mohli v angličtině hodit na papír včetně jmen konkrétně vybraných zástupců z obou regionů. V dokumentu se taky praví, že členové výboru mohou být odvoláni a je možné také delegovat jiné reprezentanty. Tím jsme docílili dvou věcí-jednak nepřestaneme mít na skladbu výboru vliv a zároveň jeho rozhodování bude vždy v kompetenci dostatečně velké skupiny

zástupců obou stran, ne jediného člověka, či mocné rodiny. Dokument také obsahoval základní axiomy využívání zařízení, hlavně to, že jeho účel nesmí být za žádných okolností změněn či podřízen komerčním cílům. Nakonec jsme písemnost v doprovodu celého výboru donesli místnímu notáři, sympatickému dědoušovi, se kterým jsme vyřizovali v minulosti několik kupních smluv a který si nás pamatoval. Když nás uviděl, ihned nechal poslat pro čaj s mlékem, aby nás po blatijsku náležitě uctil. Sídli

Místní notář. Jeho služeb jsme již využili několikrát

stále ve stejné příšerné kanceláři jako v minulosti, ale namísto klasického kovového pera s brkem tentokrát vlastnil počítač. Sice zřejmě nulté generace, kterého funkci musel neustále povzbuzovat energickým bušením na ohmatanou a špinavou klávesnici. Holt, pokrok dorazil i do úřadovny místního notáře. Po určitém váhání všichni jmenovaní "komisaři" doklad podepsali na znamení, že funkci přijímají. Bylo zajímavé, že ač většina z nich psát neumí a nikdy se to již nenaučí, svůj podpis se všichni naučili a nikdo již nepotvrdil svoji identitu otiskem prstů, namočených v razítkové barvě jak tomu ještě při naší poslední návštěvě bylo všeobecně zvykem.

Mezitím pilný Najaf opět nakoupil za námi dovezené peníze zásobu léku na další rok a stačil ji mezitím už odvézt nahoru. Mohli jsme tedy konečně vyrazit do Arandu i my, aniž bychom tam byli vystaveni nekonečným hádkám mezi znesvářenými tábory přímo na místě. (protože pochopitelně ani Arand'ané nebyli jednotní v náhledu na hostel). Když Jusup přistavil na dvůr hotelu naši (vlastně jeho) růžovou ambulanci, s hrůzou jsme konstatovali, že pneumatiky oježděné do kulata opět ani nepamatují stopu nějakého vzorku. Abychom projevíli dobrou vůli, darovali jsme mu peníze na dvě nové s podmínkou, že ty další dvě si zaplatí on sám. Sice se ošíval, ale s obchodem nakonec souhlasil a tak jsme měli dobrý pocit, že pro naši bezpečnost jsme udělali co jsme mohli. Nedá se totiž zapomenout, že již dvakrát na této trase jsme jen zázrakem utekli z lopaty hrobníkoví. Jednou to bylo v roce 2010 když jsme spěchali do Skardu na tiskovou konferenci s guvernérem a českým velvyslancem. Husajn hnál před sebou krávu, které se velmi často pletou do

Nehoda roku 2010. Levé kolo zůstalo v prázdně nad 500m hlubokou roklí.

cesty a nechtějí uhnout a nevšiml si velkého balvanu uprostřed cesty. Následovný neočekávaný náraz mu vyrazil volant z rukou, auto se odbočilo doleva ale naštěstí se zastavilo na kamenné zídce nad propastí. Ještě půl hodiny po této události jsme se celí klepali. Cesta do Arandu byla opět dost nebezpečná, protože od námi zorganizované opravy jejího nejhoršího úseku v roce 2011 zimní laviny a sesuvy půdy opět vykonaly své. Nejprve jsme se dost báli a na nebezpečných místech zavírali oči, ale pak se nám bývalá otrlost přece jen vrátila a my se spolehli jako vždy, na štěstěnu, zde nazývanou inšalláh. Na místě nás opět nadšeně vítala doslova celá vesnice (tedy až na pár zavilých závistivců, kteří měli za to, že pro ně jsme dost neudělali, Ale na to jsme si již zvykli).

V Arandu právě končily žně a tak jsme se opět přesvědčili, že koupě mlátičky a traktoru byla správná volba. Majitel a správce této zemědělské techniky v jedné osobě, mimochodem také nambardar z minulého režimu Sikandar si zřejmě počínal uvážlivě, protože vše dobře fungovalo a lidé si nestěžovali, že by od nich vybíral neúměrné poplatky.

Na traktoru jezdili po posečených polích nadšeně dva výrostci, evidentně největší místní frajeři, kteří jízdu doplňovali co nejhlasitější hudbou ze svého rádia na baterky. Takže opět jeden z důkazů trvalé udržitelnosti našeho projektu.

Další překvapivě radostnou událostí byla skutečnost, že zázemí pro naši nemocnici, kterého vybudování jsme spolufinancovali s Baltistánskou odnoží Marafie Foundation (bohatá kuvajtská neziskovka s pohádkovým rozpočtem ze zisků z ropy), bylo již hotovo až na pár "maličností", jako je koupelna, záchod a finální úprava betonové podlahy.

Takže se mohlo "kolaudovat", to jest uspořádat velkou oslavu s díkuvzdáním, v průběhu které se několikrát hurónsky ozvalo i ono nám již dobře známé, "Czech republik zindabád, Misiz Dina zindabád, mister Viťa zindabád" !!!(přesně jak napsáno).

Na druhý den jsme navštívili i školu, s velkou trémou a obavami, co tam najdeme, přece jen jsme si vůbec nebyli jistě, že náš „kurz uklízení“ vzali úplně vážně. Výsledek sice nebyl podle evropských měřítek stoprocentní, nicméně, měřeno baltijskými měřítky to bylo v pohodě. Hromada bot přede dveřmi napověděla, že bahno nechávají venku a žádné rozbité stolky ani židle jsme rovněž neobjevili. Jestli takhle uklízejí

Předání daru Anwarovi

průběžně, anebo tak učinili jen před naším příjezdem, se samozřejmě nikdy nedozvíme. Pestrobarevné stolky také docela ještě zářily, stejně jako oči dětí, které na naši počet zazpívaly Pákistánskou hymnu. Jsem přesvědčena, že tato naše školička pod ledovcem je stejně jedna z nejhezčích v tvrdém, ale krásném Karakorumu. Před narvanou třídou starších žáků jsme předali místnímu dobrovolnému učiteli Muhammadovi Anwarovi finanční dar žáků jedné příbramské školy a rozbaliли jsme také první ze dvou pytlů ponožek, které jsme letos dovezli podle námi osvědčeného receptu: co pár ponožek, to ušetřené balení antibiotik proti zápalu plic. Část jsme jich rozdali na místě školákům, zbytek pak na různých dalších shromážděních v Arandu i blízkých vesnicích. Mezi školáky seděl i Hassan, námi ostře sledované dítě od našeho prvního příchodu do Arandu. Měl na sobě vypranou školní uniformu a bylo vidět, že v posledním roce se vytáhl. Radostnou pro nás novinou bylo, že jeho pokřivené nohy, se kterými se narodil, byly konečně po na místní poměry úspěšné operaci. Hasan může nosit normální boty a již nenašlapuje po vnějších kotnících. Aby se mohl předvést, Anwar jej vyvolal k tabuli, kam Hassan došel po svých, bez berlí, jako každý jiný žáček. Pak byl vyzván, aby hlasitě přečetl kousek nějakého anglického textu a všichni mu zatleskali. Na závěr návštěvy nám předvedl venku na školním dvorku za mohutného povzbuzování všech spolužáků, jak se naučil nahazovat míček v kriketu. Bylo to pro nás velmi povzbuzující a dojemné a napsali jsme o této příhodě zvláštní příběh, takovou vánoční pohádku s dobrým koncem, kterou si můžete také najít na těchto stránkách, pokud by vás to zaujalo.

Hassan u tabule

Hassan hraje kriket

Když se člověk z nějakého důvodu rozhodne dělat humanitární činnost v oblasti jakou je Karakorum, musí, ač nerad, přijmout skutečnost, že na jeden díl radosti připadne 9 dílů toho horšího. Těch příčin je mnoho, ale společným jmenovatelem všech je fakt, že hluboce zakořeněné zvyklosti se všude na světě mění jen pomalu a je velmi těžké docílit trvalých a

samostatně udržitelných výsledků.

Také platí, že když budete pomáhat

nějakému člověku, rodině, vesnici či údolí, velmi často vyvoláte závist a negativní hodnocení těch ostatních, kteří budou mít pocit, že jste měli pomoci radši jim. Nic na tom nemění skutečnost, že to myslíte co nejlépe a vše promyslíte tak, aby se to pozitivně projevilo i v životě ostatních. Nesmíte se tím ale nechat odradit a musíte se vždy dívat do vzdálenější budoucnosti, kdy se koncepčnost vašich kroků snad projeví tak jak to předem plánujete. Znamená to ale, že prakticky stále budete čelit nepochopení části lidí, kterým pomáháte a toto se promítá často do neuvěřitelných úskoků a sice primitivních, ale nezdědka velmi „podpásových“ a malicherných způsobů boje. Vy se ale, jednoduše řečeno, nesmíte se dívat jen pod nohy a plakat nad tím, o co zakopáváte, musíte se stále také dívat do dálky, ke splnění vytčeného cíle. A to občas i ve chvílích, kdy se vám zdá, že podobně jako Hemingwayův stařec bojujete o téměř již ohlodanou rybu. Proto nás každá pozitivní věc, která se doopravdy podaří, tak těší. A jedna taková nás očekávala i tentokrát.

Již jsme se na těchto stránkách opakovaně zmiňovali o tom, že těhotenství, porody, péče o novorozence přináší v části světa, kde

Zásoby léků na další rok nakoupeny a zařazeny

působíme časté ztráty na životech, které jsou ve srovnání s civilizovaným světem nesrovnatelně horší. Je proto přirozenou součástí naší práce, že se snažíme tuto situaci zlepšovat. Zavedli jsme částečně dokonce „family planning“, i jakousi minimální osvětu pro ženy a matky, několikrát se nám díky lékům podařilo zachránit prakticky vykrváčené rodičky, kterých problém se v Arandu vyřešit nedal a byly proto transportované naším záchranným džípem do nemocnice ve Skardu, kde se přece jen nachází něco, co lze nazvat gynekologicko porodnickým oddělením. Vtip je totiž v tom, že v této části muslimského světa muž, i když je školeným zdravotníkem,

nesmí sáhnout na ženu „od pasu dolů“. To, samozřejmě platí i pro Najafa, který v nejlepším případě mohl rodičce změřit tlak a podat jí lék na posílení kontrakcí, když porod nepokračoval jak by měl.

Najaf také neměl prakticky žádnou možnost zjistit u těhotných komplikace předem, pokud je za tímto účelem předem neodeslal do Skardu. Před několika lety jsme zjistili, že částečně by toto mohlo vyřešit používání ultrazukového přístroje, za pomoci kterého by mohl ženy vyšetřovat, aniž by se jich musel fyzicky dotýkat. Takový přístroj je ale velice nákladnou záležitostí a teprve za pomoci našeho velkého příznivce a také milovníka vysokých hor, profesora Pavla Ševčíka, v současné době primáře na oddělení intenzivní medicíny ve fakultní nemocnici v Ostravě, se nám takový repasovaný přístroj za rozumnou cenu podařilo v roce 2 013 zakoupit. Dalším problémem bylo ovšem dopravit jej až na místo a také poskytnout Najafovi příslušné školení. V tom nám pomohli další lidé, jednak náš přítel Jarda Reif tehdy pracující na české ambasádě v Islamabadu, který ultrazvuk dopravil nejprve do Islamabadu a pak se postaral o to, že jeho známí z Pákistánských vojenských kruhů zařídili jeho převoz do Skardu. Byl to dost velký zázrak, když jej začátkem roku 2014 Husajn od vojáků slavnostně převzal. Ještě v zimě následoval několikaměsíční praktický kurz, který Najafovi poskytl náš dozorující lékař Dr.Mubashir ve Skardu, shodou okolností v této záležitosti specialista a náš zdravotník mohl začít v Czech Hospital přístroj začít používat.

Vyšetření ultrazvukem těhotné ženy

Tato naše myšlenka se ukázala být tím opravdu správným řešením a setkala se u prakticky u všech žen, ale co je ještě důležitější i u jejich manželů a otců s námi ani nepředpokládaným pochopením. Byl to téměř zázrak, který teď podstatně přispívá ke zlepšení ve věci prenatální péče a rizikových porodů. A teď jsme měli možnost se o tom na vlastní oči přesvědčit : těhotné ženy z Arandu i spádových vesnic houfně přicházejí, buď v doprovodu matky či kamarádky a nechají se vyšetřit. Najaf určí polohu a vývoj plodu, jeho stáří, předpoví možné komplikace, dokonce řekne mamince, zda to bude kluk či holka. Těhotné ženy chodí na prohlídky i opakovaně, naposledy těsně před porodem, protože pak už Najaf může jen měřit tlak a podávat léky a i tak se vystavuje nebezpečí zlovolného obvinění, že se k rodičce vůbec opovážil přiblížit. Je dobré, že jej respektují dokonce i většina místních mullahů, kteří v minulosti byli k porodu přivolávání, když už bylo zle, aby nešťastníci namísto záchrany speciálně předepsanými modlitbami v doprovodu kvílících plaček vyprovodili na onen svět. Samozřejmě zde stále zůstává problém absence dobrých porodních asistentek, které jsou pro nás zatím zůstávají hudbou budoucnosti, ale k podstatnému zlepšení přece jen došlo.

Kromě použití v gynekologii se náš přístroj uplatňuje i v řadě dalších diagnóz, které se naučil Najaf určovat, z nichž jednou je i odhalování červů všeho druhu v útrobach vesničanů. Obzvláště když přítomnost jedné z těchto potvor v játrech způsobuje sice nezhoubnou, nicméně velice nebezpečnou anemii. Když to srovnám s diagnostickými potížemi, které měli naši lékaři s identifikací

Vit'ových škrkavek, které si šikovně z Arandu přivezl z jedné naší mise, (kdy parazity neodhalily ani nejmodernější drahé endoskopie za stovky tisíc korun) a jejich existence se prokázala teprve v momentě, kdy začaly na Vánoce pochodovat Vit'ovi z úst, jeví se tato efektivita v podstatě příručního přenosného malého a ne nijak nejmodernějšího ultrazvuku až neuvěřitelnou. Pochopitelně nás to

naplnilo velkou radostí podobně jako pokroky, které udělal malý Hassan. Jak se říká, dobili jsme si baterky optimismu na příští frustrace.

Jedna z nich na sebe nečekala dlouho trvat: náš přítel oční chirurg Niaz Ali ze státní nemocnice ve Skardu se nás na společné večeři u přítele Musy zeptal, jestli nevíme o nějakém pacientovi z hor, který by potřeboval plastickou chirurgii. Očekával totiž návštěvu známého plastického chirurga tuším z USA, který v rámci humanitární činnosti hodlal vykonat několik operací pro potřebné zadarmo. Podmínkou bylo, aby se pacient dostavil do Islamabadu a někdo aby za něj zaplatil pobyt v tamější nemocnici a dopravu. Hned nás napadlo navrhnout mladou ženu jménem Halima ze sousední vesnice Bísil, vzdálené od Arandu asi 5 km. Dívku známe již několik let, trpí epilepsií a v rámci jednoho záchvatu před lety spadla do hořícího ohniště. Oheň jí v bezvědomí poškodil zápěstí a prsty pravé ruky natolik, že dívka na ruce má na ruce trvalou nehojící

se ránu, kterou je třeba neustále dezinfikovat a léčit. Jsou zřejmě poškozeny i lymfatické cesty, protože prsty na ní jsou trvalé oteklé, neforemné a jeví známky pokračujícího zhoršování. Byl to naprosto jasný případ pro plastiku, která jediné může Halimu zachránit od neodvratné ztráty ruky a zajistit jí uplatnění v životě. V daném stavu totiž nemůže manuálně pracovat a tím ztrácí společensky jakoukoliv cenu-ačkoliv je jinak pohledná, nemá ani nejmenší šanci se vdát, založit rodinu a celý život se o ni rodina musí starat. Hned jsme ji Niazovi navrhli, našli v počítači fotky její zdeformované ruky, on je obratem poslal svému známému a zdálo se, že

vše bude na dobré cestě. V Arandu jsme Halimu přivolali z Bísilu a sdělili jí radostnou novinu s tím, že potřebné finance pro ni i doprovod zajistíme. Baltijky totiž nesmí nikam z domu bez jakéhosi garde, to znamená buď manžela, otce či bratra. Halima otce ani manžela nemá, takže připadal do úvahy některý z jejích bratrů. S přemlouváním nám pomohl i Sikandar, vážený nambardar a strýc Halimy a bratři vzkázali, že souhlasí. Halima měla odcestovat do Islamabadu několik dní po našem odjezdu, takže peníze jsme pro ni zanechali u Niaze. Když jsme se vrátili domů do ČR, zeptala jsem se mailem Niaze, jak to dopadlo, ale on dlouho neodpovídal. Teprve za měsíc po mé opětovné otázce nám sdělil, že Halima do Skardu nepřišla, protože její bratři svoje slovo bez jakéhokoliv vysvětlení prostě nedodrželi. Vysvětlení této pro Evropany nepochopitelné ignorance je jediné: Halima má smůlu, že se narodila do tradiční baltijské muslimské rodiny jen jako žena. Nechceme to generalizovat, protože jsme se setkali už i s lepšími přístupy k ženám, nebylo jich ale mnoho a bude trvat ještě dlouho, než se to podstatně změní. Tento příběh, o poznání smutnější než ten Hassanův, jsme radši jako vánoční pohádku na našich stránkách nepublikovali.

Čas našeho odjezdu ze Skardu se pomalu naplnil, už jsme se těšili, jak se zbavíme příslušníků čtyř různých tajných služeb, kteří kolem nás neustále brousili a slídili. Bylo to v podstatě tragikomické, protože zde jako jediná česká humanitární organizace působíme již 10 let a prakticky není nikoho, kdo by nás zde neznal, nebo alespoň o nás nevěděl. Naši nemocníci Arand'anům každý závidí a bez nadsázky si myslíme, že je tou nejlepší vizitkou České republiky v této oblasti, kde jinak o našem malém státě moc lidí neví. Přesto se za námi trousili, posedávali na recepci či na zahradě, když jsme tam snídali a důvodem jejich nesmyslné aktivity prý bylo nové nařízení vlády vycházející z předpokladu, že právě neziskové humanitární organizace finančně pomáhají Talibanu. I proto jsme museli přesně úřadům prokázat, kolik hotovosti jsme přivezli a co jsme za ni v průběhu mise pořídili. Chápeme a plně schvalujeme, že Pákistánské úřady konečně začaly teroristy rozhodně potírat a činnost jim ztěžovat, zrovna toto opatření namířené proti lidem, kteří zde chtějí nezištně pomáhat nám nepřipadalo nešťastnější. Zatím nás to od pokračování neodradilo, ale kdo ví, co si úřední šiml vymyslí příště?

Ač jsme věděli, že nejbezpečnější by bylo do Islamabadu opět letět, zvítězila v nás navzdory tomu touha udělat si ze zpáteční cesty alespoň malý zajímavý výlet. A tak jsme již zabukované letenky stornovali a dva dny před plánovaným odletem jsme ze Skardu vyjeli s naším letitým přítelem a zkušeným řidičem Shabirem jeho terénním autem směrem na Deosai Plain (viz

Cesta přes Deosai

přiložená mapka). Jedná se o náhorní planinu v cca 4000 metrové nadmořské výšce, kterou je možné se vyhnout prvním 200km cesty kaňonem Indu, kterou jsme již absolvovali tolikrát předtím, že tam známe prakticky každou zatáčku a výrazný bod. Cestou přes Deosai Plains se dostaneme na Karakorum Highway po objetí Nanga Parbatu dolinou řeky Astor odvodňující jižní srázy tohoto velikána a obtékající jeho masiv na severní stranu k soutoku s Indem přibližně pod vesnicí Jaglot. Samotná náhorní planina je divoká a drsná krajina na způsob menšího Tibetu, oplývající ale bohatou květenou a dnes již opět chráněnou

divokou faunou včetně svišťů, vlků a himálajských medvědů, kteří se zde po dlouhých letech bezohledného vybíjení zase trochu rozmnožili. Touto cestou jen v opačném směru jsem jela již v roce 1996, když jsem se nejdříve toulala jihovýchodních a jižních svazích pod Rupálskou stěnou Nanga Parbatu, vystoupala na nejjižnější bod tohoto masivu Mazeno Pass a pak dojela do Skardu. Smyslem mého tehdejšího výletu bylo poznat co

nejlépe obě strany linii příměří mezi Pákistánem a Indií z obou stran. Deosai byla ta první, pak jsem o měsíc později jela na indické straně z Ladakhu do Kargilu (který je coby kamenem dohodil od Skardu) a po druhé straně linie na indické straně přes známý průsmyk Zoji-La v hlubokém sněhu do Srinagaru, bývalého okázalého britského letoviska a hlavního města Kašmíru. Z jedné strany čáry Pákistánští vojáci, na druhé straně indiští, proti veškerému zdravému rozumu střeží svoji čáru v nejvyšším pohoří světa již od roku již více než 60 let. Na obou stranách miliony chudých lidí, kteří nemají velkou šanci se dostat ze své bídy, v podstatě příbuzných, často rozdělování uměle přiživovanou nenávistí vládnoucích politiků. Pozůstatky palebních postavení v květinovém ráji pahrbků Deosai Plains po několik Indo-Pákistánských válkách. A řešení v nedohlednu.

Jsem ráda, že jsem to viděla na vlastní oči. Jinak by tomu člověk snad ani nemohl věřit. A teď zde s Viťou jedeme po téměř 20 letech zase. Ještě než klesneme do údolí Astoru, na obzoru se vynoří bílý přízrak Nanga Parbatu poprvé. Slavná jižní Rupálská stěna se svojí pohnutou horolezeckou historií. Je to nejvyšší himálajská stěna, svým relativním převýšením předčí i hory vyšší včetně K2 a Mt.Everestu. V

Nanga Parbat

roce 1997 jsem tam byla s expedicí ostravského kamaráda Poldy Sulovského - pokoušeli jsme se o tzv. Shellovu cestu, bohužel bezúspěšně. Ani to nemění nic na skutečnosti, že tam člověk nechá kus sebe samého, pokud horolezectví vnímá především jako záležitost srdce, co je i můj případ. Teď opět vidím tu širokou a převysokou stěnu v zapadajícím slunci a snažím se v početné zmeti jejích ledovců, žeber a kuloárů zorientovat a najít alespoň přibližně bod, kam jsem se tenkrát dostala. A přímo hmatatelně cítím, že pokud bych se znovu narodila, hory budou opět mojí velkou láskou a tím nejkrásnějším co jsem doposud poznala.

Noclehujeme v předraženém a ne příliš čistém kamenném bungalovu u známého výletního cíle bohatých Pákistánců u jezera Rama, ale povznesenou náladu si ani drzým zřízcem nenecháme zkazit. Brzy ráno se v jezeře zrcadlí jásavě ozářené severovýchodní srázy Nanga Parbatu, které si zběsile fotíme a pak již sjíždíme propastným kaňonem Astoru, svědkem stále živého a v těchto místech rychlého vrásnění pochodu této velehory. Ano, Himáláj se stále zvedá od chvíle svého velkého třesku kdy na sebe narazil Indický a Tibetský pevninský štít. A rámci vznešené přírodní symetrie řeky z nich tekoucí toto zvedání vyrovnávají tím, že se zařezávají a vytvářejí tak neuvěřitelně strmé kaňony. Tento je jedním z nich a děkuji osudu, že se zde opět ocitám.

Blížíme se pomalu ke Karakorum Highway, přesněji do jejího nejnebezpečnějšího úseku na severní straně, kde se donedávna a pravděpodobně i teď odehrávají kruté scény sektářského násilí mezi příslušníky Sunni a Shia. Přesněji řečeno, agresory v tomto případě jsou ti první, podporovaní stále sem pronikajícím Talibanem přes nedaleká hraniční sedla v hlavním hřebeni Hindúkuše. Svědčí o tom hustá síť vojenských kontrolních bodů, tzv. check-postů. Právě pro tento účel máme nakopírované stránky z našich pasů, abychom nemuseli všude vyplňovat všechny kolonky v tlustých sešitech. Po "keke eč",

Náš ozbrojený doprovod přes Babusar pass

jak Pákistánci vyslovují zkratku Karakorum Highway (KKH) se smí jezdit jen za denního světla a za celou cestu potkáme jen několik málo aut vezoucích cizince. A protože jedeme tak blízko Nanga Parbatu a tím i údolí Haramoshe, odkud Sarfraz, který jede s námi, pochází, nemůže to náš kamarád vydržet a prozrazuje nám, co asi původně ani nechtěl, lhář jeden proradná! Když nám telefonoval či

psal, vždy zdůrazňoval, že v Gilgit-Baltistánu je klid a žádný terorismus! Teď z něj náraz leze, že se již v roce 2012 podruhé narodil, když se nevešel do narvaného kargo džípu, který z Gilgitu vozí obyvatel haramošského údolí domů. Džíp totiž někdo ještě před odbočkou do údolí v kaňonu Indu na dálku mobilem odpálil, když do něj zřejmě v Gilgitu dali nálož výbušnin. "Remote control" se

tomu zde říká. Zahynulo několik nevinných civilistů a Sarfrazův strýc, který byl jedním z nohy pod koleno. Sarfraz se nás při této příležitosti zeptal, jestli bychom nemohli pro strýce zařídit lepší protézy v Česku, protože ty Pákistánské, co dostal, za moc nestojí. Sám přitom dobře ví, že to nejde, protože by strýc musel do Česka, co bohužel nepřipadá do úvahy. A když už byl Sarfraz v té sdílné náladě, prozradil nám také, že v roce 2014 se podobná událost s džípem jedoucím do haramošského údolí opakovala. Opět "remote control" a samozřejmě nikoho nechytili.

Z Chilasu, známého centra Diamirců, většinou příslušníků Sunni, historicky pověstných loupežníků a dnes i částečných sympatizantů Talibanu, odbočujeme na Babussar Pass, kterým opět opouštíme KKH, abychom na druhé straně sedla pokračovali oblastí Naran-Kaghan, vyznačující se poměrně bohatou zelení. Je to podobně jako Swat v horkých letních měsících vlastně něco, co bychom mohli nazvat rekreační oblastí pro ty, co na to mají. Na odbočení předkládáme opět doklady a rázný důstojník nám oznamuje, že do džípu k nám nasedne mladý voják se samopalem, který nás doprovodí na sedlo. Mlčíme, ale víme své - cestovat v těchto oblastech navzdory ujišťování o bezpečnosti asi opravdu není moc bezpečné. Samopalník je přátelský, několikrát stavíme na dalších postech, až konečně dojedeme na vrchol stoupání Babussar Passu. Za posledních 10 let zde Pákistán vybudoval na zdejší poměry velice dobrou silnici pro autobusy i nákladáky, alternativu cesty vedoucí striktně kaňonem Indu, kterou ukončil již v roce 1976. Když jsme zde jeli se Shabirem v opačném směru v roce 2006, byla zde jen ubohá džíповá cesta s mnoha zrádnými a nebezpečnými serpentini, kde jsme jen zázrakem na jednom místě zastavili, když nám v důsledku úniku brzdové kapaliny přestaly brzdit brzdy. Bylo to na konci postního období Ramadánu, to znamená před největším svátkem roku, který je obdobou našich Vánoc a my jsme se jen zázrakem po několika hodinách bezmocného čekání dočkali džípu nějakých opozdílů, kteří měli na rozdíl od Shabíra v aute nářadí a pomohli nám příslušnou trubičku vyřadit z činnosti. To jsme si se Shabírem na vrcholu stoupání teď připomněli a srdečně jsme se tomu všichni zasmáli. Ze zdvořilosti jsme se ovšem nezeptali, jestli tentokrát nářadí v autě má. V roce 2006 bylo tenkrát jasné sluneční i když mrazivé počasí a tak jsme se celou dobu čekání na záchranu mohli kochat fantastickým pohledem na Diamirskou (severozápadní stěnu) Nanga Parbatu. Tentokrát byl bohužel zahalený do mraků.

Kvečer jsme dojeli do Naranu, kde jsme přespalí a na druhý den jsme šťastně dojeli do Islamabadu. Byl pátek večer a na sobotu jsme měli domluvenou schůzku s novým obsazením naší ambasády. Přijali nás přátelsky a slíbili

pomoc našemu projektu. Po třech letech, kdy jsme bohužel na státní prostředky nedosáhli, to byla pro nás velmi dobrá zpráva. Tak se nám snad přece jen v příštím roce podaří dostavět ten náš prokletý internát! Inšalláh!
Khuda-e-fahring!